

Monetarna politika Europske unije

Mileticki, Marko

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:363213>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij (Menadžment)

Marko Mileticki

MONETARNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Završni rad

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij (Menadžment)

Marko Mileticki

MONETARNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Završni rad

Kolegij: Makrosustav Europske unije

JMBAG: 0010222347

e-mail: mmileticki@efos.hr

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Anita Freimann

Osijek, 2020.

Josipa Jurja Strossmayer University
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study (Management)

Marko Mileticki

MONETARY POLICY OF THE EUROPEAN UNION

Final paper

Osijek, 2020

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta: Marko Mileticki

JMBAG: 0010222347

OIB: 57604933808

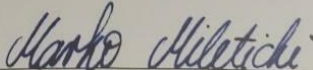
e-mail za kontakt: m.mileticki5@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski studij (Menadžment)

Naslov rada: Monetarna politike Europske unije

Mentorica rada: izv.prof.dr.sc. Anita Freimann

U Osijeku, 2020. godine

Potpis

Monetarna politika Europske unije

SAŽETAK

U interesnom središtu završnog rada nalazi se Europska monetarna unija i njezin razvoj. U radu je kronološki opisan razvoj i ideja Europske monetarne unije i stvaranje njezine zajedničke valute. Opisan je način na koji se Europska ekonomska i monetarna unija širila. Objasnjeno je stvaranje triju faza za uvođenje eura, kao i zadaće koje države imaju ciljem održanja stabilnosti monetarne unije. Stavljen je fokus na kompleksnost rada Europske ekonomske i monetarne unije, jer ona na koncu ima cilj da sve države članice Europske unije implementiraju euro kao službenu valutu. Opisan je rad posebne institucije Europske središnje banke, kao središte Europske ekonomske i monetarne unije. Istraženo je i analizirano stvaranje kriterija nastalih kroz razvoj Europske unije i novih Ugovora potreban za stabilnost monetarne unije te što se od država zahtijeva kako bi bile spremne, to jest na koji način, za prihvrat zajedničke valute. Također je opisan euro kao valuta. Na kraju opisan je put Republike Hrvatske k europodručju, kako se kroz godine, od svog osamostaljenja pripremala za financijsku politiku, te koje je planove uspostavila kroz Ministarstvo financija za poboljšanje situacije u državi i što ju čeka na putu kroz Europski tečajni mehanizam.

Ključne riječi: monetarna politika, euro, Europska unija, konvergencijski kriteriji, Europska monetarna unija

Monetary policy of the European union

ABSTRACT

At the center of interest of this paper is the European Monetary Union and its development. The paper chronologically describes the development and the idea of the European Monetary Union and create its common currency. It's described how the European and Economic Union has expanded. This paper explains the creation of the three phases which will in the final phase introduce the Euro. The tasks of each member country are explained to keep up the monetary union stable while joining the same. The focus is also given to how the European Economic and Monetary Union works, which has its aim to ensure that all EU Member States become a member of the Monetary Union. The work of the European Central Bank as a special institution is described as the headquarter of the Economic and Monetary Union. Through the European Union and its development there have been established, new criteria which are necessary to maintenance the stability of the Monetary Union and they are required for a country to become ready to join the Union and accept the Euro as their currency. This paper described the Euro in what it looks like and what it does. Finally, the path of the Republic of Croatia to the euro area described how it prepared its financial policy since its independence, and what plans it has established through the Ministry of Finance to improve the situation in the country and what awaits it on the way through the European Exchange Rate Mechanism.

Keywords: monetary policy, Euro, European union, convergence criteria, European monetary union

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Metodologija rada.....	1
2. Povijest i nastanak Europske ekonomske i monetarne unije	3
2.1. Povijest integracija na europskom kontinentu.....	3
2.2. Faze Europske ekonomske i monetarne unije	4
3. Organizacija Europske ekonomske i monetarne unije	7
3.1. Europski sustav središnjih banaka	8
3.2. Europska središnja banka	8
3.3. Odlučivanje i tijela nadležna za odlučivanje unutar ESB-a	10
4. Europodručje i njegova povijest.....	13
4.1. Širenje i razvitak europodručja.....	13
4.2. Konvergencijski kriteriji.....	16
4.3. Europski tečajni mehanizam.....	19
5. Euro – zajednička valuta Europske unije.....	22
5.1. Euronovčanice i eurokovanice.....	22
5.2. Hrvatska na putu uvođenja eura	23
6. Zaključak	27
Literatura	29
Popis slika.....	32
Popis tablica	32

1. Uvod

Europska unija prošla je brojne izazovne promjene i reforme kroz povijest kako bi postala ono što je danas. U ovom završnom radu naglasak je stavljen na monetarnu politiku. Europska unija danas broji 27 država članica, od kojih 19 pripada Ekonomskoj i monetarnoj uniji (EMU), to jest ima euro kao službenu valutu. Tri države se nalaze u Europskom tečajnom mehanizmu kroz koji postaju spremne implementirati euro i otpustiti vlastitu nacionalnu valutu.

Nakon uvodnog, u drugom dijelu bit će opisane već postojeće monetarne unije, prije samog stvaranja Europske monetarne unije na području kontinenta te kako je Europska ekonomska i monetarna unija počela sa svojim razvitkom i gdje je ona danas. U ovom poglavlju bit će također opisane sve zadaće koje članice moraju ispunjavati kako ne bi bile sankcionirane.

U trećem poglavlju razrađena je kompleksnost sustava EMU. Također kao bitan faktor i kao posebna institucija opisan je rad i djelovanje Europske središnje banke (ESB), tko njome upravlja i na koji način ESB donosi svoje odluke.

Europodručje još nije zahvatilo sve države članice EU-a, ali se neke već nalaze na putu za pristup, dok druge još te uvjete ne ispunjavaju. Uvjeti koji se trebaju ispuniti se nazivaju konvergenijski kriteriji koja svaka članica Europske unije mora ispuniti kako bi bila spremna za zajedničku valutu, euro. Razrađeni su i opisani pojedini kriteriji, te mehanizam u kojem se svaka država mora nalaziti određeni period prije pristupanja europodručju.

U završnom, petom, poglavlju opisano je što EMU sačinjava, a to je zajednička valuta euro, od kojih dijelova gotovine je ona sastavljena i na koji način se Hrvatska priprema za uvođenje eura kao vlastite valute.

1.1. Metodologija rada

Predmet rada i glavni cilj istraživanja ovog završnog rada je prikazati na koji način Europska unija provodi zajedničku monetarnu politiku i na koji način se monetarna unija razlikuje od same EU. Istraživan je način rada i koji su kriteriji potrebni za ispunjenje kako bi ostale države poput Hrvatske, koja je pristupila Europskom tečajnom mehanizmu II, bile spremne za pristup

istome. Također su istraživani povijesni pregledi koji su doveli do načina i funkcioniranja Europske unije i njezinih institucija u današnjici.

U ovom radu korišteni su podatci prikupljeni sa službenih stranica od različitih institucija Europske unije, relevantni znanstveni članci te objave Vlade RH i Ministarstva financija Republike Hrvatske.

Sukladno Zelenika (2000) metode koje su najčešće korištene u izradi ovog završnog rada su: metoda opisivanja, povijesna metoda, induktivna metoda, deduktivna metoda, komparativna metoda, metoda sinteze, analize i generalizacije. Opisna metoda korištena je pri pojašnjenju rada EU-a i njezinih institucija vezanih uz monetarnu politiku. Povijesna metoda korištena je kod opisivanja nastanka i razvitka Europske unije i Europske ekonomske i monetarne unije.

2. Povijest i nastanak Europske ekonomske i monetarne unije

Pojam monetarna unija govori o tome kako minimalno dvije zemlje dijele zajedničku novčanu politiku. U takvoj uniji postoji zajednička institucija koja stvara za cijelo područje zajedničku politiku. Najčešće u takvoj uniji postoji jedna valuta ili u određenim slučajevima više njih, ali su fiksno vezane jedna za drugu.

U Europi su već prije nastanka zajedničke ekonomske i monetarne unije postojali takvi primjeri. Belgija i Luksemburg su od 1921. imale monetarnu uniju u kojoj su valute bile fiksirane te tako tečaj nije mogao varirati. U 1990. su tako dvije Njemačke, Savezna republika Njemačka (BRD) i Njemačka demokratska republika (DDR), potpisale sporazum o monetarnoj uniji te je time uvedena Marka BRD-a na područje onodobnog DDR-a (Friedrich Ebert Stiftung, <https://web.archive.org/web/20090528162324/http://www.fes.de/fespubl/eurohandbuch/kap2.htm#2>).

2.1. Povijest integracija na europskom kontinentu

Završetkom Drugog svjetskog rata i razrušene države Europe priželjkivale su jaču političku i ekonomsku suradnju.

Među prvim ljudima oglasio se tadašnji premijer Velike Britanije, Winston Churchill, koji je govorio o ideji Ujedinjenih država Europe, po principu SAD-a. Na temu ujedinjenja Europe oglasio se i onodobni francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman koji 9. svibnja 1950., taj dan se danas obilježava kao Dan Europe. Schuman donosi prve planove o bližoj suradnji država Europe. Taj akt potpisale su Benelux-države, Francuska, Italija i SR Njemačka u Parizu 18. travnja 1951. i time osnovale Europsku zajednicu za ugljen i čelik (EZUČ; engl. *European Coal and Steel Community* - ECSC) (Deutscher Bundestag; Geschichte der europäischen Zusammenarbeit nach 1945, https://www.bundestag.de/resource/blob/190448/5b44f4a0daa18c09f0116feef113b54f/europa_zusammenarbeit-data.pdf).

Nakon izgradnje EZUČ-a, zemlje članice teže za užom suradnjom te Rimskim ugovorima iz 1957. udružuju se u Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ) koja za primarni cilj ima spajanje

tržišta (Europska unija; Mir u Europi, https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1945-1959_hr).

Iako nova zajednica doživljava uz uspone i padove, 1972. su joj pristupile Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska i Danska. Uz daljnje razvitke zajedničkog tržišta na njemačko-francusku inicijativu stvorila je Europski tečajni mehanizam (engl. *European Monetary System* - EMS) koji je bio inačica stvaranju Europske ekonomske i monetarne unije. Uz bolju ekonomsku suradnju, bude se i pitanja suradnje na granicama, što je 1985. riješeno u Schengenu, kada je odlučeno etapno smanjenje kontrola na kopnenim granicama EZ, kojoj se 1986. pridružuju Španjolska i Portugal. Iste godine prošireni su i modificirani Rimski ugovori. U veljači 1992. potpisan je Ugovor u Maastrichtu kojim su stvoreni početci EMU-a. Europska unija doživljava daljnje proširenje 1995. godine kada joj se pridružuju Austrija, Finska i Švedska (Deutscher Bundestag; Geschichte der europäischen Zusammenarbeit nach 1945, https://www.bundestag.de/resource/blob/190448/5b44f4a0daa18c09f0116feef113b54f/europa_zusammenarbeit_data.pdf).

Europska ekonomska i monetarna unija doživjela se svoj početak 1988. godine kada je Europsko vijeće te godine donijelo odluku o stvaranju iste. Potrebne su bile faze razvitka kako bi se tako jedna velika ideja uspjela sprovesti na više od samo dvije zemlje. Faze su opisane u sljedećem naslovu.

2.2. Faze Europske ekonomske i monetarne unije

Ciljem stvaranja Europske monetarne unije potrebno je bilo stvoriti razvojnu strategiju. Ona je donesena 12. travnja 1989. kroz Delorsovo izvješće s prijedlogom da se ekonomska i monetarna unija stvara u tri zasebne, ali razvojno povezane korake. Europsko vijeće potvrdilo je izvješće u lipnju 1989. godine i odlučuje početak razvitka ekonomske i monetarne unije (Europska središnja banka; Faze ekonomske i monetarne unije, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>).

Prva faza razvitka ekonomske i monetarne unije započela je 1. srpnja 1990. godine kada su se ukinula sva postojeća ograničenja za kretanja kapitala između članica. U prvoj fazi ojačana je suradnja među tada, još nepovezanim, središnjim bankama. Dozvoljava se slobodnije

korištenje ekija, preteču eura (The University of British Columbia; School of Business; European Currency Unit - <http://fx.sauder.ubc.ca/ECU.html>).

U drugoj fazi po ESB (2020) prestaje rad Odbora guvernera, a osniva se Europski monetarni institut (EMI) koji ima za zadaću održavati povezanost na monetarnoj razini između zemalja. No, EMI nije imao za zadaću da provodi monetarnu politiku te je imao dvije glavne zadaće poput daljnjeg ojačavanja suradnje između središnjih banaka te njihov sklad oko provođenja monetarne politike u državi članici. Druga glavna zadaća je bila priprema za osnivanje Europskog sustava središnjih banaka (ESSB). U ovoj fazi bila je vrlo bitna konvergencijska suradnja država članica kako bi se ostvarivala cjenovna stabilnost. Dogovoreno je u prosincu 1995. kako će se zajednička valuta, koja će biti uvedena u trećoj fazi, zvati „euro“. Kako su se odvijale pripreme radi budućeg monetarnog i tečajnog surađivanja između budućeg europodručja i ostalih članica, u prosincu 1996. je predstavljeno izvješće Europskoj zajednici koje je bilo podloga za stvaranje Rezolucije Europskog vijeća o načelima i osnovnim elementima novog tečajnog mehanizma (engl. *European Exchange Rate Mechanism* - ERM II). Također je bila i predstavljena odluka o euronovčanicama koje se puštaju u optjecaj 1. siječnja 2002. godine.

Nadalje, prema ESB (2020) u drugoj fazi odlučeno je od strane Vijeća Europske unije kako je 11 država članica spremno za ulazak u EMU te implementaciju jedinstvene valute u njihove sustave. Te države bile su Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal i Španjolska. Između 11 članica EMU donesen je sporazum o imenovanju članova Izvršnog odbora Europske središnje banke (ESB). Dogovoreno je između guvernera središnjih banaka članica EMU, Europskom komisijom te EMI-em da će se za neopozivo utvrđivanje deviznih tečajeva eura koristiti središnje stope valuta članica. Te iste države članice EMU-a imenovale su predsjednika, potpredsjednika i četiri druga člana Izvršnog odbora ESB-a. Iste, 1998. godine, 1. lipnja započeo je mandat imenovanih pozicija te je time i obilježen osnutak Europske središnje banke. EMI je time došao do izvršenja svog zadatka te su sve daljnje nadležnosti za testiranje sustava i postupaka prenesene na ESB.

U trećoj i završnoj fazi razvitka EMU prema ESB (2020) koje je započelo 1. siječnja 1999. godine donesena je Odluka o deviznom tečaju na području jedanaest članica Europske monetarne unije. Za stvaranje i provođenje jedinstvene politike u ovoj je fazi bila Europska

središnja banka. Tri godine nakon početka treće faze razvitka u optjecaj su puštene novčanice i kovanice jedinstvene valute, eura.

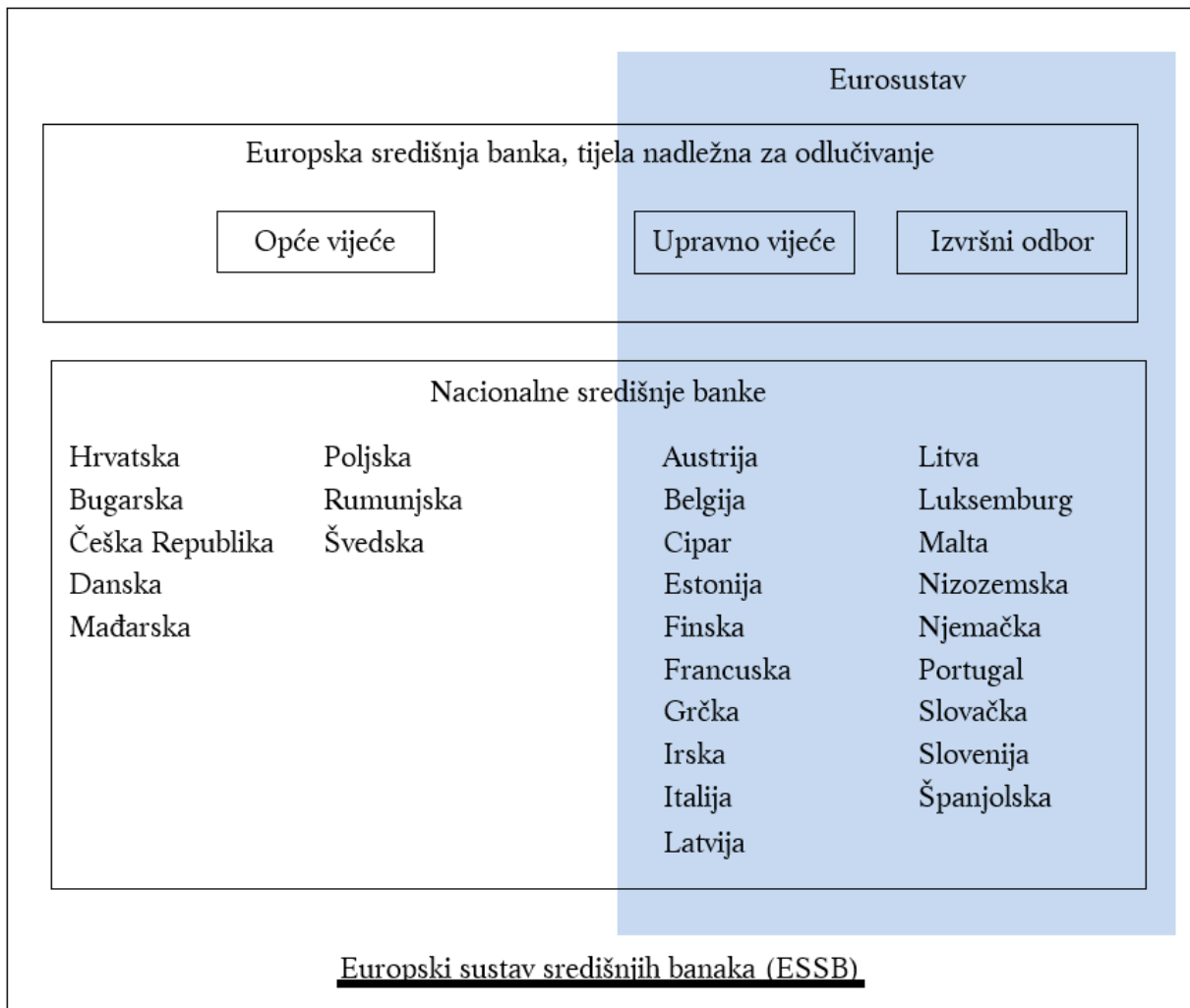
Prema Lisabonskom ugovoru (Glava VIII. - O Ekonomskoj i monetarnoj uniji) države članice svojim aktivnostima, prihvaćanjem te implementacijom istih doprinose ostvarivanju ciljeva Unije. Države članice moraju se držati Ugovora o Europskoj uniji kako ju ne bi slabili ili joj pak štetili. One grade svoje ekonomske politike u koordinaciji sa Vijećem te u skladu sa odredbama Ugovora. Države se moraju držati Ugovora kako Vijeće ne bi moralo pokrenuti niz mjera protiv istih (Dejure; Vertrag über die Arbeit der EU, <https://dejure.org/gesetze/AEUV/126.html>).

Razvitkom Europske unije te Ekonomske i monetarne unije uspostavljene su jasne definicije pojedinih organa unutar organizacije, što će biti razrađeno u sljedećem poglavlju.

3. Organizacija Europske ekonomske i monetarne unije

Organizacija Europske ekonomske i monetarne unije jest kompleksna, ali potrebna radi kontrole slojevitog multilateralnog sustava prikazan na Slici 1.

Slika 1 Euroski Sustav središnjih banaka

Izvor: HNB, <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka> (pristupljeno 02.08. 2020.)

Europski sustav središnjih banaka prema HNB (2016) čine Europska središnja banka te nacionalne središnje banke svih država članica, dok je eurosustav sastavljen od ESB-a te nacionalnih središnjih banaka članica europodručja, to jest onih koji su u EU te prihvatile euro. Europska središnja banka odgovorna je Ekonomskoj i monetarnoj uniji te je istovremeno i centar eurosustava i Europskog sustava središnjih banaka, objašnjen u sljedećem naslovu.

3.1. Europski sustav središnjih banaka

Europski sustav središnjih banaka (ESSB) sastoji se od Europske središnje banke te od 27 nacionalnih banaka, članica, Europske unije.

Prvenstveni cilj ESSB-a jest osigurati stabilnost cijena te ukoliko je moguće u sklopu sa tim ciljem i podupirati ekonomsku politiku Europske unije. ESSB radi u skladu sa otvorenom ekonomijom te slobodnim tržištem kroz koji se podupire održivo korištenje resursa (Nomos; eLibary, <https://bit.ly/3kq3oSD>).

Prema Ugovoru o radu Europske unije u članku 127. opisuju se osnove zadaće ESSB-a (EUR-Lex; Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>):

- uređivanje i provođenje monetarne politike EU,
- obavljanje deviznih poslova,
- držanje i upravljanje službenim deviznim pričuvama država članica,
- promicanje nesmetanog funkcioniranje platnih sustava.

Tijela ESB-a koja su nadležna za odlučivanje upravljaju ESSB-om, a to su Upravno vijeće, Izvršni odbor te Opće vijeće.

3.2. Europska središnja banka

Svaka moderna zemlja ima vlastitu nacionalnu središnju banku koja upravlja njezinim financijama i monetarnom politikom. Tako je Europska središnja banka koja ima središnju ulogu u Eurosustavu postala središnja banka za sada 19 članica EU koje su prihvatile euro i time ušle u europodručje.

Europska središnja banka posebna je i odvojena institucija unutar Europske unija, smještena u SR Njemačkoj u Frankfurtu na Majni, koja djeluje neovisno. Time ESB može svoje instrumente koristiti na način kako bi se ispunile sve dužnosti i ispunila glavna zadaća. Iako je ESB neovisna institucija, to ju ne liši njezine odgovornosti. Ona je prema Statutu ESSB-a odgovorna prvenstveno Europskom parlamentu, izabranog od građana Europske unije, također mora i Vijeće EU-a biti izviješteno kao tijelo koje predstavlja vlade država članica. Glavni cilj ESB-a

jest održavanje stabilnosti cijena te držanje kupovne moći na stabilnoj razini u tom području. Ona ih nadzire putem Jedinstvenog nadzornog mehanizma (Europska Središnja Banka, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html>).

Jedinstveni nadzorni mehanizam (*engl. Single Supervisory Mechanism - SSM*) sastoji se od ESB-a i nacionalnih nadležnih tijela. Kako bi bankovni i financijski sustav postao siguran i stabilan ESB odgovoran je za besprijekorno funkcioniranje SSM-a. Ta odgovornost praktično se odvija kroz dokumente međuinstitucijskog sporazuma između Europskog parlamenta i ESB-a te Memorandumu o razumijevanju između Vijeća EU i ESB-a. Time nastali su glavni kanali odgovornosti (ESB; Nadzor banaka; Jedinstveni nadzorni mehanizam, <https://www.banking-supervision.europa.eu/about/thessm/html/index.hr.html>):

- saslušanja i razmjena mišljenja u kojima predsjednica ESB-a sudjeluje u tromjesečnim saslušanjima odbora za ekonomsku i monetarnu politiku Europskog parlamenta,
- pisanja pitanja koja mogu zastupnici Europskog parlamenta slati ESB-u,
- godišnje izvješće koje se dostavlja Parlamentu, Vijeću EU-a, Europskoj komisiji i Europskom vijeću o svojim zadaćama, aktivnosti koje je ESSB provodio te monetarna politika provedenoj na razini Eurosustava.

Kako je ESB ispunio zahtjeve Ugovora, ali ne stao isključivo na ispunjenju istih, razvili su se tokom vremena u drugi komunikacijski kanali kako bi ESB bio što bliži javnosti te informacije razumljivije svima, ti drugi komunikacijski kanali su (ESB; Zadaće, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html>):

- ekonomski bilten koji se objavljuje osam puta godišnje te su u njemu zadržane sve informacije o ekonomskim i monetarnim kretanjima,
- tjedni financijski izvještaji koji informiraju o monetarnoj politici, deviznim transakcijama te investicijskim aktivnostima,
- konferencije za novinare, održavane poslije svakog sastanka Upravnog vijeća s monetarnom politikom, fokusiranim na određivanju kamatne stope,
- prikazi sa sastanka povezanih s monetarnom politikom,
- članci intervjui i govori.

Prema članku 127. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, osnovne zadaće Eurosustava kojom uprava ESB su (ESB; Zadaće, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html>):

- utvrđivanje i provođenje monetarne politike europodručja,
- obavljanje deviznih poslova,
- držanje i upravljanje službenim deviznim pričuvama država članica,
- promicanje nesmetanog funkcioniranja platnih sustava.

Također na temelju članka 127. stavke 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije te Uredbe Vijeća (EU) broj 124/2013 („Uredba o SSM-u“) ESB također je odgovoran za određene zadaće vezane uz nadzor kreditnih institucija i njihovog boniteta, koje imaju sjedište u državama članica sudionica (EUR-Lex; Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>).

Ostale zadaće ESB-a su (ECB; Tasks, <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/tasks/html/index.de.html>):

- izdavanje i odobravanje izdavanja euronovčanica na europodručju,
- prikupljanje statistike i statističkih informacija koje su ključne za obavljanje zadaća ESSB-a,
- nadzire financijsku stabilnost te održava odnose sa institucijama, tijelima te forumima na EU i svjetskoj razini u vezi financijske stabilnosti,
- također nadzire međunarodnu i europsku suradnju.

3.3. Odlučivanje i tijela nadležna za odlučivanje unutar ESB-a

Kao i prijašnje spomenuto, unutar sustava monetarne politike EU postoji Jedinostveni nadzorni mehanizam. Europska središnja banka donosi kao nadzorno tijelo za bankarstvo odluke koje su obvezujuće za implementaciju od strane banaka članica SSM-a. Postoje četiri glavna tijela unutar Europske središnje banke. Svaka od ta četiri tijela ima različite dužnosti, sastave i obveze, a oni su (ESB; Odlučivanje, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.hr.html>):

- Upravno vijeće,

- Izvršni odbor,
- Opće vijeće te
- Nadzorni odbor (uz pomoć Upravljačkog odbora).

Upravno vijeće sastoji se od šest članova Izvršnog odbora te guvernera država članica europodručja, njih devetnaest. Oni se sastaju dva puta mjesečno u SR Njemačkoj u zgradi ESB-a koje je smješteno u Frankfurtu na Majni. Upravno vijeće osigurava kako bi ESB i Eurosustav obavljali svoje zadaće i dužnosti donošenjem raznih smjernica i odluka. Donosi odluke vezane za monetarnu politiku i njezinog oblikovanja i time određuje smjernice za provedbu istih. Upravno vijeće nakon ocjenjivanja ekonomskih i monetarnih kretanja, koje se odvija svakih šest tjedana donosi odluke o monetarnoj politici. Vijeće odvaja svoje sastanke na dva glavna dijela, a to su zadaće vezane uz monetarnu politiku te zadaće vezane uz ostale nadzorne dužnosti ESB-a (ESB; Upravno vijeće, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.hr.html>).

Izvršni odbor sastoji se od ukupno šest članova koje imenuje Europsko vijeće. Ono se detaljno sastoji od predsjednice ESB-a, Christine Lagarde, potpredsjednika ESB-a, Luis de Guindosa, te ostala četiri člana Izvršnog odbora. Njihova je glavna dužnost pripremati sastanke Upravnog vijeća. Također je vrlo bitno spomenuti da Izvršni odbor daje upute nacionalnim središnjim bankama, koje su članice europodručja, u skladu sa smjericama i odlukama koje je donijelo Upravno vijeće vezano uz monetarnu politiku. Podupire se glavni koordinator zajedničkih poslova koji se veže uz svakodnevne poslove ESB-a. Dobiva i neke prenesene regulatorne ovlasti koje mu prenese Upravno vijeće, te tako mora postupati (ESB; Izvršni odbor, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.hr.html>).

Opće vijeće za razliku od Izvršnog odbora čine svi guverneri članica Europske unije, njih 27 te predsjednica i potpredsjednik Europske središnje banke. Time Opće vijeće ima 29 članova i može se gledati kao prijelazno tijelo ESB-a jer obavlja zadatke treće faze nastanka Europske ekonomske i monetarne unije dok god sve članice Europske unije ne pristupe europodručju. Nakon pristupa svih država europodručju Opće vijeće će biti raspušteno. Na sastancima Općeg vijeća također mogu sudjelovati i ostali članovi Izvršnog odbora ESB-a, predsjednik Vijeća Europske unije te jedan član Europske komisije, ali nemaju pravo glasa na tim sastancima. Opće vijeće savjetuje ESB, prikuplja informacije za statistiku, priprema godišnje izvješće, izvještava

u poslovanju nacionalnih središnjih banaka te uspostavlja pravila za standardizirano računovodstveno evidentiranje. Također zapošljava, to jest uređuje potrebne uvjete za isto (ESB; Opće vijeće, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/genc/html/index.hr.html>).

Nadzorni odbor planira i provodi nadzorne zadaće ESB-a te se sastaje svaka tri tjedna kako bi se raspravljalo o istima. U slučajevima kada nacionalna središnja banka nije državno nadzorno tijelo, predstavnika može u tom slučaju savjetovati član nacionalne središnje banke, ali se njihov glas smatra kao jedan, prilikom glasanja. Nadzorni odbor sastavljen je od imenovanog predsjednika, na mandat od pet godina, potpredsjednik kojeg imenuje Izvršni odbor, četiri predstavnika ESB-a te predstavnici nacionalnih nadzornih tijela, koje je najčešće nacionalna središnja banka. Upravljački odbor podupire Nadzorni odbor u njegovom radu te sudjeluje aktivno u pripremi sastanka. Upravljači odbor sastoji se od imenovanog predsjednika Nadzornog odbora i njegova potpredsjednika, jednog predstavnika ESB-a te prema sustavu rotacije pet predstavnika nacionalnih nadzornih tijela koji su imenovani za period od jedne godine kako bi se osigurala pravednost zastupljenih država (Deutsche Bundesbank; Organe des ESZB, <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/eurosystem/organisation/organisationimeuropaeischen-system-der-zentralbanken-604320#tar-2>).

Nakon razrade funkcija pojedinih organa EMU-a, u sljedećem poglavlju bit će razrađeno europodručje.

4. Europodručje i njegova povijest

Treća faza stvaranja EMU, koja je započela u siječnju 1999. godine, jedanaest zemalja preuzelo je euro kao svoju valutu za sva elektronska plaćanja te je euro jedino na takav način bio vidljiv građanima. Tri godine nakon uspostavljanja eura kroz elektronska plaćanja, su 1. siječnja 2002. u optjecaj puštene prve verzije euronovčanica i kovanica koje su zamijenile nacionalne valute dvanaest članica europodručja. Nakon prvotnog uvođenja eura kao službenu valutu, europodručje doživjelo je daljnjih sedam širenja i pristupanja sedam članica (Bundesministerium der Finanzen; https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Themen/Die_EU_auf_einen_Blick/Entwicklung_der_EU/entwicklung_der_eu.html). Danas euro u uporabi 19 od 27 zemalja članica Europske unije. Ostale države, osim Danske, imaju obavezu uvesti euro kao svoju valutu kada ispune konvergencijske kriterije.

4.1. Širenje i razvitak europodručja

Europodručje svoj pravi zamah doživljava krajem 2001. godine kada su se prve euronovčanice i kovanice počele dostavljati i isporučivati prema ESB (2020) u trgovinski sektor koji je potrebovao za opskrbljenošću velike količine gotovine kako ne bi došlo do zastoja u plaćanju, potrebne količine novčanica prikazane su u Tablici 1.

Tablica 1 Prikaz količine potrebne gotovine tiskane za uvođenje eura

Država	Milijuni euronovčanica tiskani do 1. siječnja 2002. u svakoj državi
Belgija	550
Njemačka	4.783
Grčka	617
Španjolska	1.924
Francuska	2.265
Irska	294
Italija	2.440
Luksemburg	46
Nizozemska	659
Austrija	550
Portugal	537
Finska	225
UKUPNO za početni prelazak na eurogotovinu	14 890

Izvor: Izrada autora prema ECB, <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.hr.html> (pristupljeno:

02.08.2020.)

Potrebne količine gotovine počele su se tiskati od srpnja 1999. godine, ESB (2020). Gotovina se kao platno sredstvo iako dolazi do razvitka online tehnologije koristi najviše kod plaćanja.

Europska unija uvela je prema ESB (2020) prijelazno razdoblje od tri mjeseca u kojemu su sve države članice europodručja imale zakonski službenu nacionalnu valutu i euro kao službena platna sredstva. Taj prijelazni rok završio je 1. ožujka 2002. godine kada su sve države članice eurosustava prihvatile euro kao službenu valutu po tečaju određenom od strane Središnje banke koji je prikazan u Tablici 2.

Tablica 2 Prikaz tečaja za uvođenje eura

EUR	Valuta
1	40,3399 BEF (belgijskih franaka)
1	1,95583 DEM (njemačkih maraka)
1	15,6466 EEK (estonskih kruna)
1	0,787564 IEP (irskih funti)
1	340,750 GRD (grčkih drahmi)
1	166,386 ESP (španjolskih pezeta)
1	0,585274 CYP (ciparskih funti)
1	6,55957 FRF (francuskih franaka)
1	1.936,27 ITL (talijanskih lira)
1	0,702804 LVL (latvijskih latsa)
1	3,45280 LTL (litavskih litasa)
1	40,3399 LUF (luksemburških franaka)
1	0,429300 MTL (malteških lira)
1	2,20371 NLG (nizozemskih guldena)
1	13,7603 ATS (austrijskih šilinga)
1	200,482 PTE (portugalskih eskuda)
1	239,640 SIT (slovenskih tolara)
1	30,1260 SKK (slovačkih kruna)
1	5,94573 FIM (finskih maraka)

Izvor: Izrada autora prema ECB, <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.hr.html>

(pristupljeno: 02.08.2020.)

Nakon prvotnog uvođenja eura prema ESB (2020) u dvanaest zemalja čija se skupina tada naziva „Euro-12“, europodručje doživljava sedam daljnjih širenja. Prvo širenje poslije 2002. dogodilo se 2007. godine kada se Slovenija pridružuje europodručju, koju je slijedio Cipar uvođenjem eura 2008. godine zajedno s Maltom, te godine je europodručje zadnji put

doživjelo pristup od više nego samo jedne članice. Slovačka se pridružuje 2009. godine te se skupina država proširuje na „Euro-16“. Zadnje tri države koje su pristupile europodručju su države Baltika od kojih Estonija, 2011., prva uvodi euro, te ju po tome slijedi Latvija, 2014. godine, te zadnja Litva 2015. godine, od koje daljnjih pristupa europodručju nije bilo.

Središnje banke država europodručja omogućile da njihovi stanovnici mogu mijenjati nacionalne valute po fiksnom tečaju za euro, no neke središnje banke za to su definirale rokove vidljive iz Tablice 3.

Tablica 3 Rokovi za mijenanje nacionalne valute u euro

Država	Zamjena novčanica do	Zamjena kovanica do
Belgija	neograničeno	31. prosinca 2004.
Njemačka	neograničeno	neograničeno
Estonija	neograničeno	neograničeno
Irska	neograničeno	neograničeno
Grčka	1. ožujka 2012.	1. ožujka 2004.
Španjolska	31. prosinca 2020.	31. prosinca 2020.
Francuska	17. veljače 2012.	17. veljače 2005.
Italija	6. prosinca 2011.	6. prosinca 2011.
Cipar	31. prosinca 2017.	31. prosinca 2009.
Latvija	neograničeno	neograničeno
Litva	neograničeno	neograničeno
Luksemburg	neograničeno	31. prosinca 2004.
Malta	31. siječnja 2018.	1. veljače 2010.
Nizozemska	1. siječnja 2032.	1. siječnja 2007.
Austrija	neograničeno	neograničeno
Portugal	28. veljače 2022.	31. prosinca 2002.
Slovenija	neograničeno	31. prosinca 2016.
Slovačka	neograničeno	31. prosinca 2013.
Finska	29. veljače 2012.	29. veljače 2012.

Izvor: Izrada autora prema ECB, <https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.hr.html>

(pristupljeno: 02.08.2020.)

Svaka država je svoju nacionalnu valutu zamijenila za određeni, fiksni, konverzijski tečaj koji je donesen zajedno sa Europskom središnjom bankom. Iako su mnoge države uvele euro prije skoro 20 godina kao službenu valutu, velike količine novca, prijašnjih, nacionalnih valuta još su u optjecaju. Središnje banke država europodručja omogućile da njihovi stanovnici mogu mijenjati nacionalne valute po fiksnom tečaju za euro.

U sljedećem naslovu pojašnjeno je na koji način i što države članice moraju ispuniti kako bi uvele euro kao vlastitu valutu.

4.2. Konvergenijski kriteriji

Ugovor o Europskoj uniji, poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta, zbog mjesta potpisa u gradu u Nizozemskoj. Potpisan je 7. veljače 1992. godine od strane predstavnika 12 država članica koji je ratificiran od istih i time stupio na snagu 1. studenoga 1993. godine kojim Europska unija dobiva oblik kakav je danas poznat. Ugovor je donio osnove za stvaranje eura kao zajedničke valute za države članice te su uspostavljene uže suradnje između istih. Prema Ugovoru o Europskoj uniji (1992) donesene su sljedeće točke (ESB; Konvergenijski kriteriji, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.hr.html>):

- Stvoreno je europsko državljanstvo, čime je građanima omogućen slobodni boravak u državama članicama i kretanje među njima,
- utemeljena je zajednička vanjska i sigurnosna politika,
- dogovorena je suradnja između policije i pravosuđa u kaznenim stvarima.

Ugovor su prihvatile sve nove članice Europske unije pri njezinom pristupanju.

Kroz ugovor se sprovode tri, već ranije spomenute faze, kojima su stvoreni uvjeti za stvaranje ekonomske i monetarne unije. Osim stvorenih faza, od koje treća i posljednja faza traje do danas, dok sve države ne uvedu euro kao službenu valutu, donesene su određena pravila za pristupanje europodručju. Tim pravilima osigurava se stabilnost cijena europodručja, kako bi kada nova država pristupi, one ostale i dalje u svojoj ravnoteži. Donesena su sljedeća konkretna pravila, prema Ugovoru o Europskoj uniji (1992) (EUR-Lex; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A11992M%2FTXT>):

- razina državnog duga,
 - deficit opće države, u % BDP-a (najviše do -3,0%),
 - javni dug, u % BDP-a (najviše do 60,00%),
- stabilnost cijena - inflacija (prosjek triju država sa najnižom inflacijom plus 1,5%),
- dugoročne kamatne stope (prosjek triju država sa najnižom kamatnom stopom plus 2,00%),
- devizni tečaj (Europski tečajni mehanizam – ERM II).

Prvo pravilo, to jest konvergencijski kriteriji, prema Ćoriću i Mesiću (2012): Stopa inflacije ne veća od 1,5 postotnih poena prema prosjeku stopa inflacije triju zemalja s najmanjom stopom inflacije. Država koja želi pristupiti europodručju tako mora uskladiti svoju stabilnost cijena. Po autorima za taj kriterij najviše odgovara utjecaj njemačke Bundesbanke (središnje banke Savezne Republike Njemačke) koja je bila antiinflacijski orijentirana, iz čega se urodio uspjeh. Tako kako bi cijene i dalje ostale stabilne pri ulasku nove zemlje u europodručje ona je primorana prvenstveno uskladiti vlastite cijene, to jest njihovu stabilnost. Jer ako država sa nestabilnim cijenama i viskom inflacijom bude prihvaćena kao članica europodručja, ona država s manjom inflacijskom razinom stvara gubitak, zbog većeg prosjeka inflacijske razine. Inflacija se prema Protokolu o konvergencijskim kriterijima mjeri indeksom potrošačkih cijena u uspoređivanju uzimajući pritom u obzir razlike u nacionalnim definicijama. Tako su predstavnici država europodručja zajedno na Upravnom vijeću dogovorili sa ESB-om upravo ovaj kriteriji.

Drugi i treći su konvergencijski kriteriji, prema autorima: Proračunski deficit je manji od 3% ukupnog bruto domaćeg proizvoda. Javni dug manji je od 60% ukupnog bruto domaćeg proizvoda. Zemlje unutar Europske unije jasno vode vlastitu fiskalnu politiku i time postoje veliki jazovi između tih politika. Postoje države koje su vrlo nisko zadužene koje rezultira njihovim dugoročnim vođenjima fiskalnih političkih pitanja, dok s druge strane postoje države koje rezultiranjem načina vođenja fiskalnih politika imaju visoku zaduženost. Tim, visoko zaduženim, državama jest u cilju povećati stopu inflacije kako bi realni dug bio manji. Kako bi se dug smanjio, a inflacija ostala stabilna, to jest cijene, buduće članice se nalaze u sustavu Europskog tečajnog mehanizma (ERM II). Prema De Grauweu (2003) razina zaduženosti javnog sektora od 60% BDP-a odabrana je zbog prosječne zaduženosti u vrijeme izglasavanja kriterija.

Četvrto pravilo, to jest konvergencijski kriteriji, po Ćoriću i Mesiću (2012): Stabilnost deviznog tečaja te njegovo održavanje unutar granica tečajnog mehanizma (ERM 2) od +/- 2,25%. Prema autorima fluktuacije u okviru ERM II proširene su sa +/- 2,25% na +/- 15%, te da se sva snažnija fluktuiranja od navedenog sankcioniraju od strane Europske komisije. Ovim pravilom također se zemlje, buduće članice, moraju pridržavati transparentne tečajne politike. Tako prema ERM

II država mora minimalno sudjelovati dvije godine u mehanizmu prije pristupanju europodručju.

Peti i posljednji konvergenijski kriteriji prema Ćoriću i Mesiću (2012); U razdoblju od godinu dana prije krajnje dugoročne provjere kamatne stope ne smiju biti više od 2 postotna poena u odnosu na prosječnu stopu dugoročnih kamatnih stopa triju zemalja članice koje bilježe najniže stope inflacije i najniže dugoročne kamatne stope. Dugoročna kamatna stopa izračunava se prema Protokolu o konvergenijskim kriterijima kao aritmetička sredina tokom posljednjih dvanaest mjeseci za koje je raspoloživ Harmonizirani indeks potrošačkih cijena (engl. *Harmonised Index of Consumer Prices* - HCIP). HCIP mjeri kako se ponašaju cijene roba i usluga stečena od privatnih kućanstava (Eurostat; Harmonisierte Verbraucherpreisindizes (HVPI), <https://ec.europa.eu/eurostat/de/web/hicp>).

Za precizne dugoročne kamatne stope, način na koji se one mjere su na osnovi bruto prinosa desetogodišnjih obveznika koje je izdala središnja država ili usporedivih financijskih instrumenata, gledajući na razlike u nacionalnim ekonomijama. Prema Curaviću i drugima (2005), navode odabir obveznica čiji se prinos koristi kao pokazatelj razine dugoročnih kamatnih stopa zasniva se na sljedećim kriterijima:

- Izdavatelj obveznica: obveznice bi trebale biti izdane od središnje države,
- dospijeće: preostalo vrijeme do dospijeća obveznica bi trebao biti što bliže 10 godina,
- izbor obveznica: obveznice koje se koriste trebale bi biti dovoljno likvidne; taj zahtjev trebao bi biti presudan kriteriji za odluku hoće li se izbor obveznica izvršiti takozvanim benchmark pristupom ili pristupom uz pomoć uzoraka, što ovisi o uvjetima na nacionalnom tržištu; pritom bi trebalo izbjegavati obveznice sa specifičnim značajkama,
- efekti kupona: nema izravne prilagodbe,
- prinos: bruto prinos prije oporezivanja,
- formula prinosa: „prinos do dospijeća“ prema formuli 6.3 ISMA-e (Udruženje međunarodnog tržišta vrijednosnih papira; engl. *International Securities Market Association* – ISMA),
- prikupljanje podataka: tamo gdje je u uzorku više od jedne serije obveznica, bi se trebala koristiti jednostavna aritmetička sredina kako bi se izračunala reprezentativna

kamatna stopa – prema Eurostatu i Europskoj središnjoj banci; Konvergenzijski izvještaj 2004.

Svrha ovih podataka prema autorima jest osigurati usporedivost podataka u državama članicama, uzimajući u obzir različitosti u stupnju razvijenosti pojedinih nacionalnih tržišta kapitala i njihovih mogućnosti.

Prema De Grauweu (2003) kriterije kamatne stope smatra suvišnima, jer je prema autoru tijekom integracijskih procesa krajem devedesetih došlo do konvergenije kamatnih stopa svih zemalja članica EMU-a.

Ispunjenje uvjeta konvergenzijskih kriterija opisan je u sljedećem naslovu kroz ERM II.

4.3. Europski tečajni mehanizam

Europski tečajni mehanizam predstavlja jedan od konvergenzijskih kriterija koji države pristupnice europodručju moraju ispuniti kako bi postale punopravne članice, Ćorić i Mesić (2012). Te moraju sudjelovati minimalno dvije godine kako bi fluktuacije bile unutar granica dopuštenih. ERM II time predstavlja multilateralni sporazum između države članice Europske unije, to jest pristupnice europodručju, postojećih članica europodručja, ESB-a te trenutnih sudionika tečajnog mehanizma.

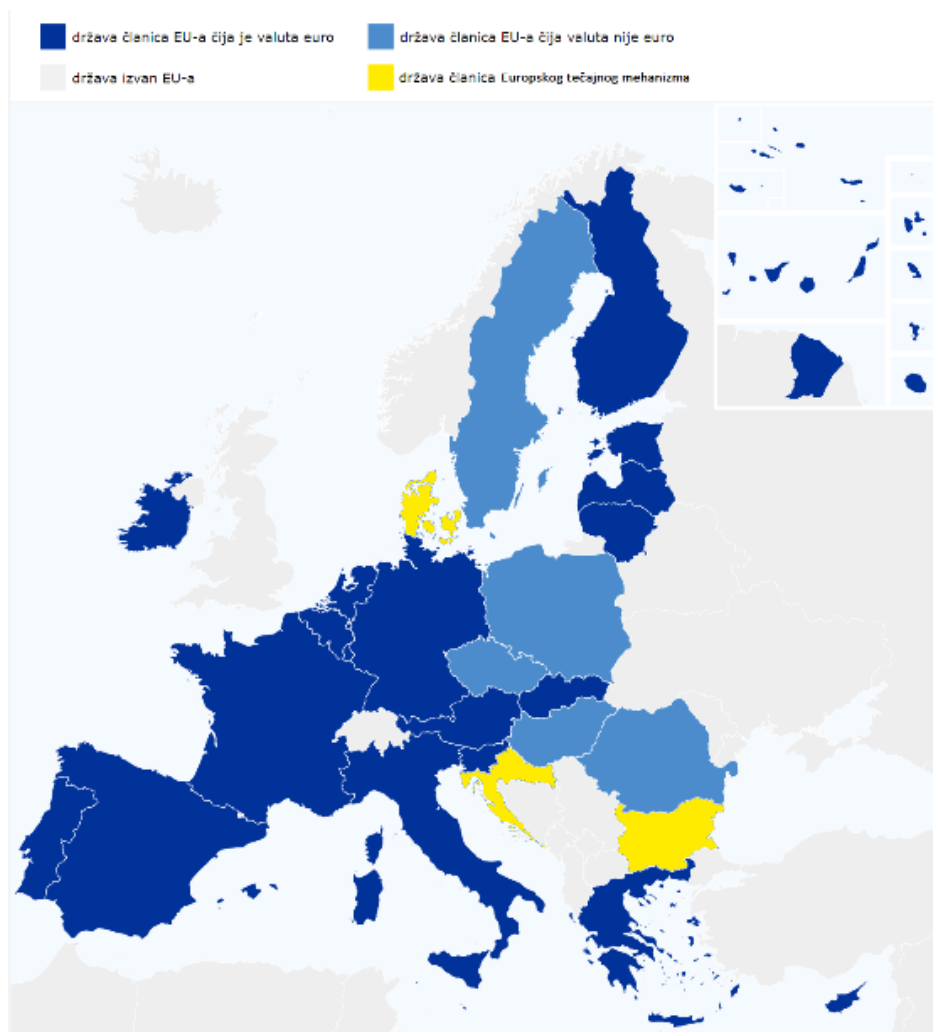
Europski tečajni mehanizam (ERM II) na snazi je od 1. siječnja 1999. godine koji ograničava maksimalnu fluktuaciju tečaja vezan za euro do +/- 15%. Sadašnje članice Europskog tečajnog mehanizma su Bugarska, Danska i Hrvatska. Zadnja država koja je napustila ERM II je Litva koja je uvela euro kao službenu valutu 1. siječnja 2015. godine. Kao već ranije spomenuto fazama stvaranja Ekonomske i monetarne unije, treća faza koja traje do danas uspostavljena je stvaranjem ERM II (Europska središnja banka; Faze ekonomske i monetarne unije, <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html>).

Sadašnje tri članice tečajnog mehanizma imale su različite puteve i odnose prema euru, Danska koja je od 1. siječnja 1999. u Europskom tečajnom mehanizmu ima takozvanu „opt-out“ klauzulu od 1993. godine potpisanu kako ne bi bila primorana uvesti euro kao službenu valutu

i time zamijeniti dansku krunu (The Danish opt-outs from EU cooperation, <https://www.eu.dk/da/english/the-danish-opt-outs-from-eu-cooperation>).

Države članice mogu podnijeti, kada ispune konvergencijske kriterije, zahtjev za pristupanje Europskom tečajnom mehanizmu. Kako je obaveza biti u ERM II, tako države koje još nisu pristupile tečajnom mehanizmu nisu u mogućnosti sljedeće dvije godine još uvesti euro kao službenu valutu. Trenutno korištenje eura te države koje se nalaze u ERM II vidljivo je na Slici 2.

Slika 2 Korištenje eura na području EU

Izvor: Prilagodba autora prema ECB,

<https://www.ecb.europa.eu/euro/intro/html/index.hr.html> (pristupljeno 22.08.2020.)

Kako su sve članice Europske unije prema ESB (2020) obavezne uvesti euro kao službenu valutu, buduće članice Europskog tečajnog mehanizma su:

- Poljska (poljski zloti – PLN),
- Rumunjska (rumunjski leu – RON),
- Švedska (švedska kruna – SEK),
- Češka Republika (češka kruna – CZK) te
- Mađarska (mađarska forinta – HUF).

Države koje su bivše članice Europskog tečajnog mehanizma prema ESB (2020), ispunile sve zahtjeve i time uvele euro kao svoju službenu valutu su:

- Estonija (uvela euro 2011. godine),
- Grčka (uvela euro 2001. godine),
- Latvija (uvela euro 2014. godine),
- Litva (uvela euro, posljednja, 2015. godine),
- Malta (uvela euro 2008. godine),
- Slovačka (uvela euro 2009. godine),
- Slovenija (uvela euro 2007. godine),
- Cipar (uveo euro 2008. godine).

Svaka država je kako to i Europski tečajni mehanizam predviđa, imala je tečaj koji je bio vezan uz euro u dopuštenoj fluktuaciji, prema kojem je i na koncu donesen krajnji tečaj za uvođenje nove valute, eura, u državu kao službenu valutu.

Službena valuta 19 zemalja članica bit će detaljnije razrađena u sljedećem poglavlju.

5. Euro – zajednička valuta Europske unije

Euro kao zajednička valuta uveden je 1999. godine u jedanaest zemalja članica, danas ju koriste 19 od 27 zemalja članica, a tri su na službenom putu pri uvođenju eura. Koristi ga više od 340 milijuna Europljana i time je jedna od najvažnijih valuta svijeta.

5.1. Euronovčanice i eurokovanice

Euronovčanice postoje u obliku od dvije serije, prva serija sastoji se od sedam apoeni: 5€, 10€, 20€, 50€, 100€, 200€ te 500€, dok druga serija zvana Europa posjeduje šest apoeni te je time izbačena novčanica od 500€ koja se prestala izdavati 27. travnja 2019. godine. Nova serija Europa počela se izdavati novim novčanicama od 5€, 2013. godine. Slijede nove Europa novčanice od 10€, 2014. godine te od 20€, 2015. godine. Dvije godine kasnije u optjecaj su puštene, 2017., novčanice od 50€, a serija Europa upotpunjena je 2019. godine kada su puštene nove serije novčanica 100€ i 200€ u optjecaj. Euronovčanice su u nadležnosti ESB-a. Nova Europa serija prikazana je u šest apoeni na Slici 3. (ECB; Novčanice, <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.hr.html>)

Slika 3 Euronovčanice

Izvor: ECB, <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.hr.html>

(pristupljeno 22.08.2020)

Za razliku od dvije serije novčanica, kovanice se prema ESB (2020) proizvode se samo u jednoj seriji te se sastoji od osam apoeni po 1 cent, 2 centa, 5, 10, 20 i 50 centi te 1€ i 2€. Prednja

strana eurokovanica prikazana na Slici 4, ne razlikuje se prema državama, dok stražnja takozvana nacionalna strana upućuje na državu izdavateljicu.

Slika 4 Eurokovanice

Izvor: MDM, <https://www.mdm.de/muenzwelt/euro-muenzen-uebersicht> (pristupljeno 22.08.2020)

Posebnost kovanica jest ta, što države izdavateljice prema ESB (2020) po godini smiju izdati dvije prigodne kovanice. One se ne razlikuju na prednjoj strani, ali im je dopušteno izdavanje posebne, nacionalne strane, koje ne sprječava njihovo korištenje u drugim državama članicama. Za razliku od novčanica, eurokovanice su u nacionalnoj nadležnosti te Europsku komisiju obavještavaju o izmjenama nacionalne strane.

U sljedećem naslovu opisan je put Republike Hrvatske prema uvođenju eura.

5.2. Hrvatska na putu uvođenja eura

Hrvatska kao najmlađa članica Europske unije, koja joj je 1. srpnja 2013. pristupila, nakon malo više od sedam godina članstva pristupila je Europskom tečajnom mehanizmu 10. srpnja 2020. godine.

Hrvatska je na svojim počecima kao članica EU-a htjela brzo uvesti euro, ali je prema očekivanjima i mogućnostima ostala realna u svojim željama. Pismo namjene hrvatska Vlada poslala je 4. srpnja 2019. godine u kojem je izrazila čvrstu namjeru za pristupanje Europskom tečajnom mehanizmu (ERM II) te time se uputiti prema konačnom uvođenju eura kao službenu valutu Republike Hrvatske (Vlada RH; <https://vlada.gov.hr/vijesti/hrvatska-salje-pismo-namjere-za-pristupanje-tečajnom-mehanizmu-erm-ii/26294>).

RH od svoje samostalnosti i uvođenjem kune (kn) kao svoju službenu valutu održava stabilnost cijena i financijskog sektora te provodi monetarnu politiku koja se osniva na stabiliziranju

tečaja kune i eura. Od 2015. godine javne financije promijenile su svoj smjer kojim rezultira smanjenje deficita 2016. godine koji rezultira 2019. kao trećoj uzastopnoj godini viškom salda opće države. Time su rasli nominalni BDP države i smanjen je javni dug opće države za 11 postotnih poena na 73,2% udjela BDP-a. Uredile su se vanjske neravnoteže koje su stvorile višak u tekućem računu, pogodovan lakšim izvozom ulaska RH u EU. Također se smanjila nezaposlenost države te bankovni sustav postaje visoko likvidan i profitabilan. Sadržava stopu ukupnog kapitala od 23,4%. Hrvatska održala je razgovore sa ESB-om te članicom ERM II, Danskom (HNB, <https://www.hnb.hr/-/republika-hrvatska-uputila-pismo-namjere-o-ulasku-u-europski-tecajni-mehanizam-erm2->).

Stvoren je „Akcijski plan Republike Hrvatske za sudjelovanje u Europskom tečajnom mehanizmu II (ERM II) (Obaveze nakon pristupanja)“ (2020) koji se sadrži od četiriju političkih područja (RH Ministarstvo Financija, RH ušla u Europski tečajni mehanizam, <https://mfin.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-usla-u-europski-tecajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom/3079>):

- sprječavanje pranja novca,
- poslovnog okruženja,
- upravljanje javnim sektorom,
- pravosuđe.

Svaka od navedenih politika ima mjere koje su sprovedene ili će biti sprovedene tokom članstva ERM II.

Prema Akcijskom planu (2020) politika sprječavanja pranja novca u sebi sadrži mjere:

- podizanja razine svijesti kod svih odgovornih strana za provedbu mjera redovitom edukacijom,
- nastavka suradnje između Ureda za sprečavanje pranja novca i nadzornih tijela na temelju ažuriranih potpisanih sporazuma o razumijevanju i redovitim sastanaka,
- provedba novoga Akcijskog plana za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma.

Vrlo je bitna stavka sprječavanja pranja novca kako pri ulasku Hrvatske u eurozonu, euro ne bi doživio udarce kroz nepripremljeni sustav borbe protiv pranja novca. Ove bi mjere općenito

mogle pozitivno utjecati na boljitak ekonomskog stanja, jer na taj način državi ne bi promaknule svote novca za oporezivanje.

Politika poslovnog okruženja ima u cilju stvaranje jeftinijeg i administrativno jednostavnijeg poslovnog okruženja, do kojeg će se prema Ministarstvu financija (2020) doći sljedećim mjerama:

- pojednostavljenjem i digitalizacijom administrativnih postupaka,
- smanjenjem fiskalnog opterećenja gospodarstva daljnjim smanjenjem parafiskalnih nameta.

Hrvatski administrativni sustav sadrži mnoštvo nepotrebne papirologije, koja otežava i usporava rad, a istovremeno samo dovodi do većih troškova. Troškovi se prenose kao na državu tako i na fizičke i pravne osobe koje se susreću sa državnom administracijom. Smanjenjem, to jest pojednostavljenjem administrativnog sustava RH, država automatski postaje konkurentnija za privlačenje inozemnih investicija, a i olakšava izgradnju domaće industrije.

Politika upravljanja javnim sektorom bazira se po HNB-u i Ministarstvu financija (2020), na poboljšanim upravljanjem tvrtki u državnim rukama, mjerom poboljšanja korporativnog upravljanja u državnim poduzećima revizijom i usklađivanjem regulative i praksi u skladu sa smjericama OECD-a za korporativno upravljanje državnim poduzećima.

Politika pravosuđa, kako navodi Akcijski plan (2020), ima za cilj jačanjem nacionalnog stečajnog okvira u skladu sa Direktivnom (EU) 2019/1023 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019., sljedećim mjerama:

- provedbom suvremenoga i ujednačenoga pravnog i regulatornog okvira za djelatnosti stečajnih upravitelja u RH,
- prikupljanjem podataka u području restrukturiranja, nesolventnosti i otpusta duga i provođenjem potrebnih promjena kako bi se uskladilo s Direktivnom te ispunilo odredbe Direktive.

Ulaskom Hrvatske u Europski tečajni mehanizam određen je središnji paritet na razini 1€ = 7,53450 kn, što predstavlja referentni tečaj ESB-a. Hrvatska bi time mogla uvesti najranije 2022. euro kao svoju službenu valutu (RH Ministarstvo Financija, RH ušla u Europski tečajni

mehanizam, <https://mfin.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-usla-u-europski-tečajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom/3079>)

Ovaj tečaj nije fiksiran, te i dalje varira u maksimalnom rasponu od +/- 15% prema definiranim mjerama ERM-a II. Što znači da će biti osjetne i daljnje fluktuacije kune u odnosu na euro po već poznatim vremenskim trendovima na koje utječu najvećim dijelom turističke sezone.

6. Zaključak

Pojam monetarne unije poznavale su države Europskog kontinenta i prije stvaranja same Europske ekonomske i monetarne unije implementiranjem zajedničke valute na području više od jedne države. Europska ekonomska i monetarna unija zbog svoje veličine i potrebe za usklađenosti razvijala je stvaranje takve zajednica kroz tri faze. U prvoj fazi dopušteno je kretanje kapitala, u drugoj fazi osniva se monetarni institut koji je prenio sve nadležnosti na ESB. U trećoj fazi, koja traje do danas puštena je u optjecaj zajednička valuta euro. U EMU-u sve države članice trebaju se pridržavati svih Ugovora i graditi svoju politiku na doprinosu ostvarenja ciljeva EU.

Europska ekonomska i monetarna unija sastoji se od vrlo kompleksnog ali potrebnog sustava kojem odgovara Europska središnja banka. Ona je također središte eurosustava i ESSB-a. Europska središnja banka ima svoje sjedište u Frankfurtu na Majni i vrlo je bitna i kompleksna odvojena institucija unutar Europske unije. ESB ima svoja nadležna tijela za odlučivanje, a to su Upravno vijeće, Izvršni odbor, Opće vijeće te Nadzorni odbor koji ima pomoć od Upravljačkog odbora.

Trećom fazom stvaranja EMU-a, jedanaest država implementiralo je euro kao svoju valutu, na početku vidljivu samo kao novac za elektronske transfere, koji tri godine kasnije postaje i službena valuta kod dvanaest članica EMU-a, a danas istu koriste 19 članica zemalja Europske unije. Pri stvaranju EMU-a i bile su potrebne velike količine gotovine kako ne bi došlo do zastoja u platnom sustavu, ona se već počela tiskati tri godine prije samog uvođenja eura kao službenu valutu. Te je svaka država imala prijelazni rok od tri mjeseca u kojemu su svi imali dvije valute kao službene. Naravno ESB je za uvođenje eura donio i fiksni tečaj po kojemu su se određivale nove cijene. EMU je doživio širenja sve do 2015. godine kada joj je zadnja, Litva, pristupila. Sve države imaju mogućnost ograničeno ili neograničeno zamijeniti svoju staru nacionalnu valutu za euro u nacionalnim središnjim bankama.

Za pristup EMU-u, to jest europodručju potrebno je ispuniti kriterije koji su doneseni Ugovorom o Europskoj uniji. Kontrolirati razinu državnog duga, imati stabilnost cijena, to jest stabilnu razinu inflacije, dugoročne kamatne stope imati u danom prosjeku, kao i ulazak u ERM II u trajanju od minimalno dvije godine. Europski tečajni mehanizam sada ima tri aktivne

članice koje se pripremaju za prihvata eura kao službenu valutu svoje države. Svaka država je krajnji tečaj kojeg je ESB donio i koristio za zamjenu nacionalne valute za euro.

Euro danas koristi 19 od 27 članica EU-a te je jedna od najvažnijih svjetskih valuta. Kao i većina valuta tako i euro ima svoje novčanice i kovanice. Prva serija euronovčanica počela se zamjenjivati novom Europa serijom 2013. godine te je u potpunosti zamijenjen 2019. godine. Novčanice su za razliku od kovanica u nadležnosti ESB-a. Eurokovanice se na prednjoj strani ne razlikuju, dok se zadnja takozvana nacionalna strana može tiskati po želji države članice EMU-a.

Hrvatska kao najmlađa članica pristupila je uz Bugarsku ERM II, 10. srpnja 2020. godine, te je time obavezna minimalno dvije godine biti u sustavu i time uvesti, kada ispuni sve kriterije, euro kao službenu valutu, najranije 2022. godine. Također je stvoren „Akcijski plan Republike Hrvatske za sudjelovanje u Europskom tečajnom mehanizmu II (ERM II) (Obaveze nakon pristupanja)“ koji se sadrži od četiriju političkih područja.

Zaključno, treća faza stvaranja Europske ekonomske i monetarne unije još je dan danas postojana. Treća faza će biti zaključena kada sve članice Europske unije uvedu euro kao svoju valutu. Kada će to biti, otvoreno je pitanje, i bitno je sagledati u kojem smjeru ostale države članice idu te na koji način se EMU dalje razvija. Kako Hrvatska najranije može 2022. godine uvesti euro, važno je za državu držati se svih kriterija i time stvoriti siguran i stabilan put za euro.

Literatura

Knjige i Zakoni

1. Amtsblatt der Europäischen Union (C 315/8) – 10.12.2018.
2. Faulend, M., Loranček, D., Curavić, I., Šabić, A. , (2005) Kreiteriji Europske unije s posebnim naglaskom na ekonomske konvergencije, HBN, Zagreb - Gdje je Hrvatska?
3. Dr.sc. Ćorić, T., Mesić, M., (2012). Tečajni mehanizam ERM II – Ekonomska misao praksa dbk. God XXI.
4. Zelenika, R., (2000), Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
5. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, (2020). Zahtjev za ulazak u ERM II. Zagreb: Ministarstvo financija RH, HNB.

Članci

1. Ćorić, T., Deskar-Škrbić, M., (2017). Hrvatski put prema ERM 2. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/191143> [pristupljeno 04.08.2020.]
2. Bilas, V. (2005). Proširenje Europske unije i sudjelovanje novih članica u tečajnom mehanizmu 2. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/1759> [pristupljeno: 27.07.2020.]
3. Kandžija, V., Host, A., (2001). Europski monetarni sustav. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/28783> [pristupljeno: 17.08.2020.]
4. Mikulić, D., Marić, Z., Lovrinčević, Ž., (2006). Maastrichtski kriteriji i uključivanje sive ekonomije – slučaj Hrvatske. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/18395> [pristupljeno: 21.08.2020.]
5. Deutscher Bundestag, (2006). Geschichte der europäischen Zusammenarbeit nach 1945. Dostupno na: https://www.bundestag.de/resource/blob/190448/5b44f4a0daa18c09f0116feef113b54f/europa_zusammenarbeit-data.pdf [pristupljeno: 08.09.2020.]
6. Seiler, C., (2004). Das Europäische System der Zentralbanken (ESZB) als Verantwortungsverbund. Dostupno na: <https://bit.ly/3kq3oSD> [pristupljeno: 08.09.2020.]

Internet

1. The University of British Columbia; School of Business; European Currency Unit - <http://fx.sauder.ubc.ca/ECU.html> [pristupljeno: 29.07.2020.]
2. Friedrich Ebert Stiftung - <https://web.archive.org/web/20090528162324/http://www.fes.de/fes-publ/eurohandbuch/kap2.htm#2> [pristupljeno: 23.07.2020.]
3. CRP; Politik und Zeitgeschichte - <https://crp-infotec.de/eu-eurozone-ein-blick/> [pristupljeno: 05.08.2020.]
4. Die Bundesregierung; Euro-Konvergenzkriterien <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/euro/wirtschafts-und-waehrungsunion/euro-konvergenzkriterien> [pristupljeno: 12.08.2020.]
5. Eurostat; Harmonisierte Verbraucherpreisindizes (HVPI) <https://ec.europa.eu/eurostat/de/web/hicp> [pristupljeno: 22.08.2020.]
6. Folketinget; The Danish opt-outs from EU cooperation, <https://www.eu.dk/da/english/the-danish-opt-outs-from-eu-cooperation>, [pristupljeno, 21.08.2020.]
7. Die Bundesregierung; Wechselkursmechanismus <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/wechselkursmechanismus-616364> [pristupljeno 19.08.2020.]
8. HNB; Europski sustav središnjih banka <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka> [pristupljeno 02.08.2020.]
9. ECB; Euronovčanice iz serije Europa <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/europa/html/index.hr.html> [pristupljeno 22.08.2020.]
10. Deutsche Bundesbank, Organe des ESZB; <https://www.bundesbank.de/de/bundesbank/eurosystem/organisation/organisation-im-europaeischen-system-der-zentralbanken-604320#tar-2> [pristupljeno: 12.08.2020.]
11. ECB; Konvergenzijski kriteriji <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.hr.html> [pristupljeno: 22.08.2020.]
12. ECB; Ekonomska i monetarna unija (faze) <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> [pristupljeno 21.07.2020.]
13. ESB; Odlučivanje <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.hr.html> [pristupljeno 12.08.2020.]
14. ESB Nadzor banaka; Jedinstveni nadzorni mehanizam <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/thessm/html/index.hr.html> [12.08.2020.]

15. ECB; Zadaće ESB <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html>
[pristupljeno 19.08.2020.]
16. Bundesministerium der Finanzen; https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Themen/Die_EU_auf_einen_Blick/Entwicklung_der_EU/entwicklung_der_eu.html
[pristupljeno: 02.08.2020.]
17. Europska unija; Mir u Europi - https://europa.eu/european-union/abouteu/history/1945-1959_hr [pristupljeno: 08.09.2020.]
18. RH Ministarstvo Financija; RH ušla u Europski tečajni mehanizam, <https://mfin.gov.hr/vijesti/republika-hrvatska-usla-u-europski-tecajni-mehanizam-a-hnb-u-blisku-suradnju-s-europskom-sredisnjom-bankom/3079> [pristupljeno: 23.08.2020.]
19. Vlada RH; <https://vlada.gov.hr/vijesti/hrvatska-salje-pismo-namjere-za-pristupanje-tecajnom-mehanizmu-erm-ii/26294> [pristupljeno: 23.08.2020.]
20. HNB, <https://www.hnb.hr/-/republika-hrvatska-uputila-pismo-namjere-o-ulasku-u-europski-tecajni-mehanizam-erm2-> [pristupljeno: 23.08.2020.]

Popis slika

Slika 1 Europski Sustav središnjih banaka	7
Slika 2 Korištenje eura na području EU	20
Slika 3 Euronovčanice.....	22
Slika 4 Eurokovanice	23

Popis tablica

Tablica 1 Prikaz količine potrebne gotovine tiskane za uvođenje eura	13
Tablica 2 Prikaz tečaja za uvođenje eura	14
Tablica 3 Rokovi za mijenjanje nacionalne valute u euro.....	15